

Цюряк Ірина Олександрівна 

канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри мистецької освіти
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

НОВІТНІ ВЕКТОРИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА: ДОСВІД ПРОВІДНИХ МЕТОДИСТІВ ХХІ СТОЛІТТЯ

Анотація. У статті досліджено трансформацію методики викладання музичних фахових дисциплін у контексті поєднання класичних традицій та інноваційних цифрових технологій. Автор акцентує увагу на концепції «інтелектуального виконавства» як пріоритетного напрямку підготовки сучасного музиканта. Проаналізовано досвід провідних фахівців та ключові креативні підходи, що формують сучасний вектор розвитку музичного мистецтва.

Ключові слова: професійна компетентність, методика викладання, когнітивні здібності, конкурентоспроможність, інтелектуальне виконавство, цифрові технології, креативні підходи.

Фахова музична освіта відіграє вирішальну роль для музикантів, які планують професійне майбутнє. Вона забезпечує знаннями та шансами на реалізацію в умовах високої конкуренції, паралельно розвиваючи когнітивні здібності, необхідні для профільної діяльності. Також це дозволяє глибоко засвоїти теоретико–науковий пласт знань, що є критично важливим для плідної роботи в галузі мистецтва. В свою чергу знання слугуватимуть успішній кар’єрі, а це не лише сформує прикладні навички, а й стимулюватиме розвиток інтелекту, що важливо для виконання складних творчих завдань.

Оволодіння методикою викладання музичних фахових дисциплін є комплексним процесом, що формує професійну компетентність, емоційну стійкість, творчий підхід та педагогічний такт майбутнього викладача. Воно розвиває вміння ефективно взаємодіяти з усіма учасниками навчально–виховного процесу, формує художній світогляд та підвищує загальну професійну готовність до практичної її реалізації.

Сучасна методика викладання музичних фахових дисциплін базується як на розвитку класичних систем, так і на інтеграції новітніх цифрових та креативних підходах. Від викладання фахових дисциплін сьогодні вимагають не лише технічної майстерності, а й розвитку «інтелектуального виконавства». У фокусі нашого дослідження – провідні фахівці та інноваційні методики, що визначають вектор розвитку сучасного музичного мистецтва.

I. Інструментальне виконавство. Представники сучасної піаністичної школи, що акцентують на «співучому» звуці та глибокому аналізі структури твору. Сучасна українська піаністична школа поєднує глибокі академічні традиції з новітніми науково–педагогічними дослідженнями.

Основними методистами та представниками шкіл, які формують сучасне обличчя українського піанізму, є:

1. *Теоретики та методологи піанізму.* Ці фахівці займаються фундаментальними дослідженнями виконавства та розробкою навчальних посібників: Наталія Гуральник: доктор педагогічних наук, автор фундаментальних праць про українську фортепіанну школу та науково–педагогічні засади музичної освіти. Ігор Рябов: заслужений діяч мистецтв, методист, чий роботи (зокрема «Виховання та навчання в ДМШ») десятиліттями є базовими для музичного мистецтва. Вікторія Кузенкова: автор сучасних посібників з методики навчання гри на фортепіано, що використовуються у вищих мистецьких закладах освіти.

2. *Провідні педагоги–виконавці.* Видатні піаністи, які виховують нове покоління лауреатів міжнародних конкурсів: Київська школа (НМАУ): Т. Рощина, Ю. Кот, В. Козлов, Б. Федоров (спеціалізується на ранньому професійному розвитку обдарованих дітей). Львівська школа (ЛНМА): О. Рапіта, Й. Ермін та М. Крушельницька (зберігає традиції галицької фортепіанної культури). Одеська школа (ОНМА): А. Кардашев, Т. Шевченко – продовжувачі традицій школи Е. Гілельса та С. Ріхтера. Харківська школа (ХНУМ): Т. Веркіна, яка також є фундатором великих міжнародних методичних форумів та конкурсів.

3. *Сучасні методичні платформи та новації.* Сьогодні методична думка розвивається через професійні об'єднання: Всеукраїнська методична платформа викладачів–піаністів, очолювана О. Закопець, яка збирає педагогів для обміну досвідом щодо впровадження ігрових технік, цифрових ресурсів та новітніх систем оцінювання. Марина Балабан: досліджує сучасні аспекти фортепіанної педагогіки на початковому етапі, адаптуючи світовий досвід для українських реалій.

Євген Стецюк – сучасний український композитор, піаніст та викладач, чия методична діяльність зосереджена на стику виконавства, композиції та цифрових технологій. Основними напрямками його методичної роботи є: *інтегроване навчання:* у своїй педагогічній практиці він поєднує навчання гри на фортепіано з основами композиції, аранжування та теорії музики. Це дозволяє учневі не просто відтворювати текст, а розуміти внутрішню логіку музичного твору; *концертмейстерська компетентність:* Стецюк є співавтором науково-методичних праць, присвячених підготовці сучасного вчителя музики, зокрема розвитку навичок концертмейстерства; *цифровізація музичного мистецтва:* методист активно впроваджує у навчальний процес професійні комп'ютерні нотні програми, навчаючи студентів та учнів

фіксувати власну творчість у сучасному цифровому форматі; *розвиток слухових навичок*: його методика включає активну роботу над підбором музики на слух та навичками імпровізації, що є важливим для формування гнучкого сучасного музиканта.

II. Вокал (академічний та естрадний). Сучасна українська вокальна школа сьогодні активно інтегрує західні наукові дослідження з анатомії голосу та зберігає класичні засади італійського «bel canto».

Ключові постаті, які формують методичну базу сучасного вокалу в Україні:

1. *Академічний вокал (класична школа)*. Ганна Кушнір: професор НМАУ ім. Чайковського. Її методичні праці присвячені формуванню вокальної культури та специфіці викладання у вищій школі. Ольга Оганезова–Григоренко: доктор мистецтвознавства (Одеса). Досліджує психолого–педагогічні аспекти підготовки вокалістів та синтез мистецтв у навчанні. Володимир Антонюк: автор фундаментального підручника «Вокальна педагогіка», який є базовим для українських консерваторій. Він систематизував методи розвитку співацького дихання та артикуляції. Олександр Дяченко: відомий методист, що фокусується на питаннях гігієни голосу та професійного довголіття співака.

2. *Естрадний та джазовий вокал*. У цьому сегменті зараз відбувається найбільша «методична революція» через впровадження технік EVT (Estill Voice) та CVT (Complete Vocal Technique): Тетяна Русова: провідний педагог (Київ), методист естрадного співу. Виховала плеяду зірок української сцени, базуючи підхід на поєднанні технічної стабільності та індивідуального тембру. Наталія Гура: відома своїми методиками з розвитку мелісматички та джазової стилістики. Ірма Гвініашвілі: спеціалізується на сучасних західних техніках (Belting, Twang). Вона активно популяризує науковий підхід до роботи гортані та анкеровки (опори).

3. *Інноваційні та терапевтичні методики*. Ірина Пришляк: працює на перетині вокальної педагогіки та арт–терапії, використовуючи голос як інструмент психологічного розвантаження та самопізнання. Сет Ріггс (Speech Level Singing): революційна методика «співу в мовленнєвій позиції». Вона дозволяє вокалістам плавно переходити між регістрами без зміни тембру. Кетрін Садолін (Complete Vocal Technique – CVT): науковий підхід, що розділяє вокал на чотири «режими» (Neutral, Curbing, Overdrive, Edge) та дозволяє безпечно використовувати екстремальні техніки. Естелл Гітл (Estill Voice Training): система, що базується на анатомії: ізольований контроль окремих частин голосового апарату (гортані, м'якого піднебіння тощо).

IV. Диригування. Сучасна українська школа хорового диригування є однією з найсильніших у світі, поєднуючи традиції церковного співу, фольклору та класичної європейської техніки.

Провідні методисти та педагоги, які формують сучасну систему оволодіння диригентським мистецтвом:

1. *Фундатори та теоретики методу.* Віктор Іконник: створив унікальну методику роботи з камерним хором. Його підхід базується на інструментальній точності інтонування та глибокому проникненні в партитуру. Євген Савчук: Герой України, керівник капели «Думка». Його методичні напрацювання стосуються формування великого професійного хорового звуку та специфіки виконання масштабних полотен (кантат, ораторій). Володимир Рожок: автор численних наукових праць про історію та методику диригування, що висвітлюють розвиток національної школи.

2. *Провідні методисти (сучасна школа).* Галина Богданова: автор фундаментального підручника «Диригування», який є базовим для музичних коледжів та академій. Вона детально систематизувала технічні прийоми та методику роботи над хоровим твором. Дмитро Радик: професор НМАУ, фахівець з вокально-хорової роботи. Його методичні поради зосереджені на вокальній роботі в хорі та вихованні диригентського жесту. Людмила Шумська: Спеціаліст у галузі підготовки молодіжних хорів. Розробляє методики розвитку ансамблевого слуху та емоційної виразності диригента.

3. *Новаторські підходи (інтерпретація та стиль).* Богдан Пліш: Представник «нової хвилі». Його методика акцентує на інтелектуальному диригуванні, де жест є похідним від філософського аналізу тексту та музичної форми.

Ірина Цюряк: помітна постать у сучасній українській хоровій методиці, чия діяльність зосереджена на поєднанні практичного диригування з науково-методичним обґрунтуванням вокально-хорової роботи. Основні напрямки її методичної діяльності: *навчально-методична база:* вона є автором (та співавтором) програм і методичних розробок для мистецьких закладів вищої та фахової передвищої освіти. Її праці часто стосуються технології підготовки диригента-хормейстера у сучасних соціокультурних умовах; *вокально-хорова робота:* у своїх підходах увагу акцентує на специфіці роботи з голосом у хорі, методиці формування ансамблевого інтонування та розвитку диригентського апарату; *жанрово-стилістичний аспект:* окремий пласт методичної роботи присвячений інтерпретації хорової музики (зокрема духовної та сучасної української), що допомагає студентам опанувати різні стилістичні прошарки репертуару; *практична реалізація:* як керівник хорових колективів,

вона впроваджує методики активного навчання, де теоретичні знання з диригування та аранжування відпрацьовуються через реальне виконавство. Її методичні розробки часто спрямовані на те, щоб зробити процес навчання диригента більш технологічним та адаптованим до запитів сучасної музичної сцени.

Йорма Панула: його «фінська школа» вважається найпродуктивнішою у світі. Метод базується на мінімалізмі жестів та максимальному розвитку внутрішнього слуху диригента («диригування без зайвих рухів»).

Таким чином, підбиваючи підсумки, варто зазначити, що сучасний вектор розвитку музичного мистецтва визначається синергією індивідуальної майстерності провідних фахівців та стрімкої технологічної еволюції. Аналіз діяльності ключових постатей доводить, що сьогодні митець перестає бути лише виконавцем чи композитором; він постає як мультидисциплінарний дослідник, що вільно оперує інструментарієм суміжних галузей – від викладання до програмування.

Проте, попри цифровізацію процесів, визначальним залишається гуманістичний аспект: інновації слугують лише інструментом для реалізації глибинних творчих ідей, де фахівець виступає інтелектуальним фільтром та етичним орієнтиром.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку нами вбачаються у вивченні взаємодії традиційних академічних канонів з новими формами віртуальної перформативності. Можна стверджувати, що майбутнє музичного мистецтва залежить від здатності фахівців інтегрувати технологічні новації без втрати змістової глибини, що зрештою і формуватиме нову культурну парадигму ХХІ століття.

Список використаних джерел:

1. Найкращі піаністи світу: хто вони? (2024): URL: https://www.superprof.com.ua/blog/top_pianisty_svitu/
2. Українська академічна музика (2016) : деякі аспекти творчості сучасних композиторів : URL: https://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Tematich_ogliadi/2016/kompoz16.pdf
3. Цюряк І.О. (2022) Особистісно орієнтовані технології навчання у диригентській підготовці студентів–початківців : URL: <https://eprints.zu.edu.ua/34082/>